

Kako so živeli učenci pred sto leti.

Naši šolarčki danes niti ne vedo, kako se jim godi dobro, mnogo boljše kot njih tovarišem pred sto leti. Splošno danes učenci živijo pri starših doma ali pri znancih in le malo jih je po zavodih. Marsikdo je med njimi zelo razvajen, zjutraj mu prinesejo čokolado v posteljo, oblači se toplo, in kadar je slabo vreme, se pelje s tramvajem ali avtobusom v šolo. Učenci pa, ki so po zavodih, imajo na razpolago prostorene, svetle, dobro zračene in kurjene sobe. Hrana je zdrava in obilna, pouk pa zanimiv in koristen.

Kako vse drugačno je bilo življenje šolske mladine v začetku 19. stoletja. Star, že zdavnaj mrtev pisatelj, ki je okoli l. 1830. hodil v šolo, nam opisuje takratno šolsko življenje na sledeči način:

Naš šolski zavod je bila ogromna, a stara in napol razdrta hiša, sredi katere se je nahajalo veliko dvorišče. Tu je trava visoko poranjala med kameni tlaka. Šolski razredi so bili samo v pritličju, ker slabo stanje stropov in podov ni dovoljevalo, da bi se obteževali s težo tridesetih dečkov. Stene spalnic so imele razpoke in veter je včasih skozi nje tako močno pihal, da so ugaševale sveče in celo svetiljke. Ob takih večerih smo le tipajoč dospeli vsak do svoje postelje ter se silili spati kljub tuljenju vetra, ki je stresal podstrešno tramovje.

Razredi so imeli kamenita tla in so bili vlažni. Bivanje v njih je bilo prav žalostno, posebno po zimi, ker ni bilo v njih niti peči niti kamina. Učitelj, ki je nosil naziv regenta, je dovoljeval pol ure odmora med poukom, da so se učenci sprehodili po sobi ter se tako malo ugreli. Njegovo dostojanstvo pa ni dovoljevalo ubogemu regentu, da bi se sprehajal s svojimi učenci. Dihal je v svoje premrle prste ter se udarjal z rokami po ramah, da se ugreje, a pri tem je sedel za sodom, ki je bil čez pol prežagan in nabit na tri količke. To mu je služilo za kateder.

Klopi je bilo malo, še manj pa miz. Če je bilo v enem razredu preveč učencev, so morali oni, ki so se vpisali zadnji, pisati na svojih kolenih. Prinesli so v ta namen deščico seboj, črnilnik pa so postavili na tla. Kadar so vstajali, so včasih na to pozabili in zadeli z nogo vanj ter ga ubili in črnilo se je razlilo po tleh.

Hrana je bila zelo enostavna, seveda v različnih deželah različna. Predvsem so učencem dajali suho sočivje, kuhano v vodi: fižol, bob, lečo in kostanje. Ponekod so tudi dobivali kolače iz ajdove moke; kruh je bil ržen, ali pa iz mešane moke. Krompirja, ki je danes sestavni del skoraj vsakega našega obeda, tedaj po šolskih zavodih

skoraj niso poznali. Skromno hrano so poplaknili s čisto vodo, toda žalosti ali zavisti ni bilo med učenci, saj so vsi jedli isto in živeli na isti način.

Čevlje so imeli trdne in nosili so dolge in tople nogavice iz volne, ki so jim jih spletli doma. To je bilo edino razkošje tedanjih učencev. Za obleko otrok se doma niso dosti brigali; bila je prav tako skromna kot hrana. Poleti in pozimi so dečki nosili suknjič in hlače, ki pa niso vedno sledile telesnemu razvoju posestnika.

In vendar nam stari pisatelj pripoveduje, da so tedaj učenci pri srčno ljubili svoje učitelje, čeprav so bili nekateri zelo neuki in so se morali učiti v razdrti šoli, skozi katero je pihal veter. Učenci so se med seboj ljubili kot bratje, učili so se z veseljem, trpeli so mraz in pogosto lakoto, ter bili prepričani, da na svetu ni bilo srečnejših učencev kot so oni. Imeli so samo eno skrb: zadovoljiti svoje učitelje, ki so jih tudi imeli radi in so se zanimali za njih napredek.

Danes ni težko za učenca, ki ne stanuje pri svojih starših, obiskati dom. Razen velikih počitnic ima tudi o raznih praznikih priliko, da sede na vlak ter preživi proste dneve v krogu svojcev. Doma ga pa pogosto že čakajo potice in kolači.

Kako drugačno je bilo življenje učencev tudi v tem oziru pred sto leti! Ni bilo železnic in šolske počitnice o praznikih so bile prekratke, da bi bili mogli učenci domov na oddih. Peš je bilo predaleč, a pošta je bila predraga in tudi ni vozila povsod. Tako so učenci živeli vsako leto tri sto dni ločeni od doma, dokler ni napočil dan razdelitve letnih izpričeval.

Ta dan so oni, ki so imeli starše izven dotičnega kraja, skupno zapustili šolsko poslopje ter se podali veselo na daljno pot domov. Nekateri so morali hoditi trideset in še več kilometrov. Odhajali so na vse strani v skupinah po dvajset ali trideset. Vsakdo je nosil v culico povezane svoje stvari, le bogatejši so imeli torbe iz usnja ali močnega blaga. Na potu so veselo prepevali in po taktu pesmi korakali, kot vojaki, ki se vračajo z vežbe v vojašnico.

Po vaseh in trgih kakor tudi na križpotih so se poslavljali od tovarišev, ki so prišli na cilj svojega potovanja, nato so jo pa krepko mahali naprej in niti temna noč niti slabo vreme jih ni zadrževalo. Bali se niso slabih potov in samotnih krajev. Če je bila pot predolga, da bi jo zmogli v enem dnevu, so prosili v kakšni vasi za prenočišče, ki jim ga niso nikoli odrekli, kajti šolarje so imeli ljudje radi in so jih gostoljubno sprejemali.

Med tem časom pa je v rodni vasi oče sedel pred hišnim pragom, kadil pipico in gledal po cesti v daljavo. Mati pa je pekla kolač ali potico, ali pa oboje. Pozabila tudi ni zaklati kokoši. Nihče ni šel ono noč spat, ko so čakali domačega sina, vsakdo ga je hotel prvi pozdraviti.

viti, in ko se je začula študentovska pesem iz daljave, je radost zasijala v vsa srca.

Kaj pa oni, ki so bili sirote, ali kojih domači so bili v inozemstvu, ali pa jih mačeha ali očim ni trpel pod domačo streho? V velikih počitnicah so zaprli vse šolske zavode in vsi študenti so morali oditi. A tudi oni, ki niso imeli doma, niso bili v zadregi. Za te so bile počitnice še prav posebno vesel in zanimiv čas. Študenta brez doma je sprejel z veseljem za eden ali dva tedna vsak njegovih sošolcev na svoj dom. Drugi so hodili od župnika do župnika, ministrirali, peli pri maši in litanijah, pomagali pri delu na vrtu, cepili in žagali drva, ali pa pekli kruh, popravljali razbito posodo in vršili najrazličnejše lahko delo, ki so jim ga plačevali s hrano in stanovanjem. Seveda je bilo življenje tedaj silno po ceni in so vsi ljudje dobro živeli.

Tako sta le prehitro pretekla oba lepa počitniška meseca in zdravi, veseli ter polnih, rdečih lic so se vračali učenci v šolo in pričeli z novim navdušenjem in resnostjo svoje vsakdanje učenje.

P. in V. MARGUERITTE:

Spaček.

paček je imel grde razvade. Bil je majčken in bled, podoben grdi punčki, pa se vendar ni mogel ustavljati pregrešni zabavi, ki ga je še bolj kazila: pačil in kremžil je nasilno svoj gibčni obrazek na čudovite načine. Dvoje spak pa se mu je prav posebno priljubilo. Pri prvi so se oči naveličale jamic in skušale na vse načine izstopiti izpod trepalnic, pri drugi pa je kremžil in obračal konec nosu in gornjo ustnico.

Če se je Spaček naveličal zvijanja na levo, je poskusil na desno; to zadnje se mu je pa le redkokdaj posrečilo.

Očka in mamica sta prežala nanj. Posvarila sta ga bila: »Vse prošnje, prepovedi in grožnje te niso mogle odvrniti od spak. Čim sva ti jih pregnala z enega konca tvoje osebe, že so se prikazale na drugem v novih, še bolj vražjih iznajdbah. Zato sva se sporazumela, sklenila in odločila takole: prvič, ko boš spet spačil obraz, ne drugič in ne tretjič, ampak prvič, te očka ne bo več kaznoval, ne bo te poslal spat brez večerje, ne bo ti ukazal v nedeljo preobleči se v vsakdanjo obleko, o ne, to pot bo vse bolj korenito in sramotno: očka ti bo... — o, zastonj boš prosil odpuščanja — očka ti bo... — zaman boš jokal in obljubljal poboljšanje — očka ti bo nateknil okrog vratu pasji ovratnik, debel, usnat ovratnik z žebli, pa te bo ves dan pustil